

September 1990 42

STRÖMMA
hembyggsförening

Styrelse och funktionärer arbetsåret 1990-91.

Arne Rådberg, Ripv. 17	ordf.	401 80
Hasse Björkenfeldt, Olivehill	v. "	401 87
Stig Gröndahl, Alrotsv. 2	kassör	400 80
Britt-Marie Ohlsson, Måsv.27	sekr.	400 33
Ann-Sofi Widmark, Strömmadal sv.7	ledam.	413 34
Sigvard Lönnquist, Pålgebrov.1	hed.-led.	401 45
Monica Ohlsson	suppleant	405 67
Karin Welstadius	"	411 41
Madeleine Paulsen	"	407 70
Annika Lillienwall	} delad suppleantplats	405 21
Torbjörn Lillienwall		
Hasse Lindström	revisor	405 52
Åke Eriksson	"	404 68
Ulla Jonsson	suppleant	405 52
Edgar Pettersson	valberedn.	412 74
Bengt Berg	"	404 41
Gudrun Gröndahl	festkommitté, sammank.	400 80
Viola Carlsson	"	406 52
Lolo Tammsjö	"	403 76
Bitte Lund	"	411 16
Ulla Jonsson	"	405 52

Medlemsavgiften för vuxen 50:-/år

Barn och ungdom under 15 år betalar 5:-/år

POSTGIRO: 98 57 43 - 4 STRÖMMA HEMBYGGSPÖRENING

Författarna är själva ansvariga för det skrivna.

Plocka gärna material ur tidningen, men var snäll
ange källan.

Material till tidningen sändes till Gudrun

Gröndahl, Alrotsv. 2, 139 00 Värmdö.

Telefon: 0766 - 400 80.

Ordf. har ordet.

Nu är sommaren slut och hösten tar vid med nya utvilade krafter.

Strömmadagen var väldigt välbesökt liksom sommarmarknaden nere vid parkeringen Strömma Handel.

Strömma Handel kommer att stänga den 16 september för ombyggnad och kommer inte att öppnas förrän till sommarsäsongen.

Vi kommer att följa utvecklingen på vad som kommer att hända med butiken och dess omnejd.

Vi kommer även att försöka påverka att butiken kommer att vara öppen året om.

Arne Rådberg
ordförande

MUSEET HÅLLES ÖPPET EFTER ÖVERENSKOMMELSE
PER TELEFON MED SIGVARD LÖNNQVIST 401 45.

SAMLINGSLOKALEN BOKAS HOS KASSÖREN STIG
GRÖNDAHL telefon 400 80.

TELEFON HAR INSTALLERATS I STOCKSTUGAN.
NUMRET DIT ÄR 413 50.

Britas hemresa.

I Upland, icke långt från Dalelfven, bodde gubben Zachris, på en annans egor, der han byggt egen stuga, och uppodlat ett litet stycke jord. Han hade i många år gått omkring landet med skinpåse på ryggen och sålt varor; på sednare åren hade han nyttjat häst och ansågs ha samlat en liten förmögenhet. Slutligen blef han kraselig, och då hans brorsdotter Brita från Leksand, hans fidelesort, kom och hälsade på honom under sin vandring hemåt, bad han henne stanna kvar öfver vintern och vårda honom. Hon gjorde det så väl, att gubben vid sin död testamenterade åt henne all sin egendom.

Gubben begrofs, och dagen därefter hülls boupppteckning. Egen-
domen bestod i litet lusegröd och kläder, en gris, ett par tackor, en häst och tvåhundra Riksdaler banko i flera reverser. Detta, Britas muntra flynn och arbetsförmåga, lockade sonen till den bonde, som rådde om jorden, att frisa till Brita; men det som mest förtjuste honom var hästen, en själrig, knubblig och styf dalföding, som vuxit upp hos Britas far och nyligen sålts till gubben Zachris. Men Brita brydde sig icke om Uplandsgossen, triffes ej i den för henne främmande socknen, utan längtade åter till Leksand, der en ung dalgoosse redan fästat hennes hjerta.

Då blott en liten del af fodret var öfrigt, började Brita rusta sig till hemresan. Hon packade full Zachris' enbetsvagn med allt som kunde få rum, till och med grisen och tackorna. Stugan med skåp och träkäril skänkte hon i sin beskedlighet åt en gammal gumma i socknen, som stått väl hos salig Zachris. När allt var färdigt gick hon i stallet att seta på klipparen, så hette hästen.

»Guds frid klippare,» sade Brita, »nu ska vi hem igen. Min Olle har bättre bete åt dig, än du kan få här.»

Klipparen gnäggade liksom till bifall, och lät villigt Brita pålägga selen och spänna sig för vagnen. Brita munnade om färan, och medan dessa bråkto, grisen grymtade, och klipparen gnäggade, nickade Brita åt den gamla gumman, som stod i stugodörren, och sade åt sin häst: »Hopp, klippare nu går det!»

»Pro!» sade bonden Jan, fader till hennes friare Petter, »hvart skall du taga vägen Brita?» Till yttermera visso tog han klipparen i betolet. Men detta skedde så våldsamt, att klipparen, som var van att behandlas och smekas som ett kärt barn, skygde, klippste med öronen, och började visa sina långa tänder.

»Jag skall fara hem, vet jag!» sade Brita som icke anade oråd.

„Nej tack, det fjäskar icke. Du skall stanna hos oss i sommar, med hästen, tills boet blir utredt.“

„Dot har jag redit ut sjelf, somt tar jag med mig, somt lemmar jag åt mor Lisa.“

„Du skall lyda mig, säger jag, ty jag är din förmyndare!“

„Hvud bryr jag mig om det? Farbror Zachris sa att gubbarne på riksdan skulle göra af med alla förmyndare, ty de hura trasala boet det lilla en får i arf.“

I det samma kommo tvenne andra bönder, hvarsf den ens var tolfman, och med mycken möda öfvertygades Brita att hon mögdes lyda sin förmyndare.

„Rår du in dina saker igen, jag skall taga reda på hästen. Ett foder är slut, men hästen skall få komma till mig, jag ropar in honom på auktionen, ty alla saker skola säljas på auktionen, hör du.“

„Det är ju mitt alltsammans!“ mente Brita, „jag vill icke sälja det, jag skall ha hem det till Olle, som jag skall ta till karl.“

„Det der förestår du dig icke på, Brita, du är omtydig, du skall lyda mig,“ sade bonden, och löste hästen från enbetavagnen, „du kan icke taga vara på din egendom, sjelf.“

Brita log, då hon såg huru bonden handskades med hästen, på ovärdaast Upländavis, och knappt hade klipparen blifvit lös från skacklet, förrän han reste sig på bakbenen, lyfte Upländningen i höjden, skakade på sig, så att denne måste släppa tag, slog svansen i vädret, med ett ljud, likt ett pistolskott, och for af utföre backen och in på bondens åker, der han smorde sig genast med det söta, gröna rågräset.

„Se så, förmyndare!“ sade Brita, „tag rätt på min egendom nu, der an springer.“

Nu blef en grym jakt; de trenne tunga Upländningarne luskade med för att taga klipparen, men det gick icke så lätt. Så snart någon af dem malkades, tog klipparen en mun full rågräs, slog bakut, gnögade och skuffade öfver ett dike. Men Upländningarne voro envisa, Jan var ifrig att komma i besittning af den dugtiga hästen, de kastade af sig rockarna och fortsatte jagten; ädligtigen fingo de honom i ett hörn, han hade trasslat in sina ben i fösmarne, och alla tre högg tag i tygel och loker, som han ännu hade på sig. Men klipparen gjorde en väldig ansträngning, så att han blef lös från seldonen, sparkade med alla fyra fötterna på en gång, så att gubbarne fingo kvar sin smäll, och tumlade öfver ända. Med möda reste de sig upp, stodo och vejade sig, kände om de hade alla lemmar i behåll, då Brita kom ned på åkern och med några vänliga ord lockade till sig klipparen, selade på honom igen, satte sig upp och rod som en husar på hans rygg, och ropade: „ni kan ju icke taga vara på min egendom, förmyndare! Ajö, jag far till Leksand nu! Hälsa mor!“

Innan gubbarne kommo sig för, hann hon åter att späna klipparn för vagnen, och for af till Leksand. Vid tinget mötte Jan, i stället för henne, hennes man Olle, och måste naturligtvis då afstå från förmynderskapet.

STRÖMMA - DAGEN .

STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING firar 10-årsjubileum i år. Egentligen firar vi även 5-årsjubileum. Det är nämligen 10 år sedan föreningen bildades och 5 år sedan Värmdö kommun köpte fastigheten, där föreningen nu har samlingslokal och museum.

De har varit händelserika år. Allrahelst de 5 sista där duktiga medarbetare åstadkommit underverk. Under de första 5 åren ordnades studiecirklar, vandringar, föreläsningar, fester m.m. En medlems-tidning startades också.

Men för 5 år sedan förändrades situationen. Sigvard Lönnquist skulle sälja sin fastighet. Föreningen gick då till kommunen och bad om hjälp att inköpa den. Vi blev bönhörda. Kommunen köpte fastigheten och Strömma hembygdsförening fick rätt att disponera den. I samma veva donerade Sigvard sina samlingar som nu utgör en bred grund till museet. Där stod vi då 1985, med ett stort oinrett hus, som varken hade elektriskt eller någon väg ditupp. Och dessutom en stor fin samling om ca 700 föremål, som Sigvard samlat under flera decennier och som nu skulle dokumenteras. Var skulle vi börja arbeta för att klara av allt detta? Men med en otrolig insats från frivilliga har vi lyckats få in pengar så vi kunnat göra väg upp, dra elektriskt, måla och tapetsera. Vi har även inrett ett modernt kök med poralin för 40 personer. De flesta sakerna i museet är också väl dokumenterade. Visst är det väl fantastiskt, att allt detta frivilliga arbete har kunnat ge ett sådant resultat.

Hur firade vi då den stora dagen?

.....
Jo, Lars Svedberg "Lasse-präst" hade dagen till ära låst porten till Värmdö kyrka. Tagit med sig Sten Höge med vidhängande elorgel och annan utrustning och åkt till Strömma för att där fira Gudstjänst ute i Guds fria natur.

Ett oslagbart tempel med inbyggd fågelsång. Med stort engagemang och djupt allvar talade han finstämt om vikten av samklang mellan människor och natur.

En mycket stor skara människor hade samlats där och jag hoppas att alla lyssnade och tog till sig de viktiga orden. Som avslutning sjöngs lovsången "Härlig är jorden". Kanske var detta början till en tradition som kommer att upprepas varje midsommar. Hoppas det.

Värmdö mansdräkt.

Strömma hembygdsförening hade också glädjen att få stå som värd, när den alldeles nykomponerade Värmdö mansdräkt premiärvisades. En dräktgrupp bestående av Kerstin Sjödahl, Kerstin Öberg, Majken Eliasson, Eva Roxell, Sören Johansson och Leif Pettersson har under drygt två år arbetat fram dräkten. Sören, Leif och Evas son Anders fungerade som mannekänger och visade upp sig i sina fina nysydda dräkter.

Gruppens målsättning har varit att ta fram en enkel dräkt som stämmer väl ihop med kvinnodräkten. Materialet skall vara lättillgängligt, så att den som vill sy upp den, lätt ska kunna hitta det hos hemslöjden. Dräkten får ej heller bli för dyrbar, så kostnaden avskräcker. Den skall även vara lättburen och bra att dansa i, eftersom bygdedräkt ofta används av dansare.

Personligen tycker jag gruppen lyckats utmärkt med sitt arbete och är värda applåder för allt arbete de har lagt ner på att pröva sig fram. För när de väl hade bestämt sig för hur den skulle se ut, då blev det mycket att sy och peta upp. Om och om igen. Något mönster fanns ju inte utan de fick gå "på kärm" Men det kommer mönster så småningom har de lovat.

Dräktbeskrivning:

- Skjortan sys i hellinne lika som till kvinnodräkten
- Västen har framstycke av samma tyg som kvinnodräkten. Dubbelknäppt med 6 x 2 tennknappar.
 Bakstycke av grovt, oblekt linne.
- Knäbyxa sys av gult mollskinn med lucka 8 tennknappar till luckan.
 4 tennknappar nedtill på vardera byxbenet.
- Strumpor är naturvita.
- Skor svarta folkdansskor.
- Mössa svart skinnsmäck

Kostnaden för dräkten stannar på straxt under 2.000:- exkl. skor. Därav kostar knapparna 700:-.

Dräktbeskrivning:

- Skjortan: sys i hellinne lika som till kvinnodräkten.
- Västen: har framstycke av samma tyg som kvinnodräkten. Dubbelknäppt med 6 x 2 tennknappar.
- Knäbyxa: sys av gult mollskinn med lucka. 8 tennknappar till luckan.
 4 tennknappar nedtill på vardera byxbenet.
- Strumpor: naturvit knästrumpa.
- Skor: svarta folkdansskor.
- Mössa: svart skinnsmäck

Strumpeband och band till halsen är provisoriska ännu.

Gruppen skall fortsätta sitt arbete varannan onsdag i Stockstugan, Strömma, i samarbete med Vuxenskolan. Är Du intresserad att vara med, ring dit för närmare information. Telefonnummer är 221 62.

Värmdö minidansare.
.....

Efter dräktpresentationen blev det dansuppvisning av Värmdö minidansare. Det är en grupp som består av 13 barn mellan 6 - 12 år, tyvärr bara 2 pojkar. Gruppen startade för 3 år sedan på initiativ av Chris Anér, Värmdö gammaldansare. Senare har även Mari Strandberg och Maja Salava medverkat som ledare. Gruppen kunde, trots att de hade det kärva och ojämna urberget som underlag, genomföra ett omväxlande och fint program utan komplikationer. Hoppas få se dem fler gånger.

Durspelarna,
.....

med Inga-Lill + Arvid Sörensen, Barbro Pettersson, Inger Larsson, Sören Jakobsson och Gun Frank, underhöll med sprittande glad musik både till minidansarna och efteråt.

Hantverkare
.....

skulle ha visat sina kunskaper, men när det väl var dags för dem, tyckte vädrets makter annorlunda och ställde till med lite blöta för oss. Hasse Lindström och Erik Boström fick packa ihop spinnrock och bindtjuva och dra sig inomhus. Vi får hälsa dom och andra hantverkare välkomna tillbaka en annan gång.

Men besökarna var tappra och stannade, trots den begynnande blötan. De fällde upp sina paraplyer eller tog en kopp kaffe med sig in i Stockstugan där de kunde sitta och lösa världsgåtor tillsammans med goda vänner. Många försvann in i museet, där Sigvard hade fullt sjå att hinna med att visa runt och berätta. Men vid tre-tiden hade den största delen av publiken tröttnat på blötan och åkt hem. Så även vi beslöt att avsluta festen för denna gång.

Vi vill passa på och tacka hela den rekordstora publiken som kom till Strömsadagen för att tillsammans med oss fira vårt jubileum. Där fick alla också bevittna vilken flit och arbetsglädje de som hjälpte till visade upp. Både inomhus och utomhus. Många, många arbetstimmar ligger bakom ett sånt här arrangemang. Vill Du vara med och delta i vårt arbete, träffas vi varje tisdagskväll kl. 1900 i Stockstugan. Eller så kan Du ringa till någon av oss. Telefonnummer hittar Du på sidan 2.

Du som missade dagen, men gärna vill köpa saker från oss eller vill komma och se museet kan ringa Sigvard Lönnquist, telefon 401 45. Och kan inte han så ring gärna mig på telefon 400 80 så ska vi se om det går att ordna. Det finns faktiskt en hel del trevliga saker där, både att köpa och att se på.

VÄLKOMMEN!

Gudrun

Strömma-dagen var ett sammarrangemang mellan Kulturförvaltningen - Strömma hembygdsförening - Vuxenskolan.

... INTE ALLT ÄR SKRÄP!

Oersättligt arkivmaterial hotas av förstörelse genom brand och fukt, råttor och ovarsamhet.

Men än finns säkert många gamla handlingar förvarade på vinds-skrubbar, i källare, i skrivbords-lådor, i uthus...

HEMBYGDS - NISSER.

Startar FREDAG DEN 5 OKT.
Tid: klockan 9.00-10.30.

Plats: Stockstugan eller ute i naturen.

Vi vill försöka förmedla lite grann om
hur det var på farfar fars tid.

Vi träffas fem fredagar.

Kostnad: 25 kr. + medlemskap i föreningen.

Anmälan tas emot per telefon: Gudrun 400 80
eller Britt-Marie 400 33. Vuxenskolan 221 62.

"Strömma hit och lek."

Du som bor i Strömma och har egna barn eller
dagbarn mellan 0 - 6 år, är välkommen till våra
lekträffar i höst.

Vid fint väder är vi på "Kanaltomten",
annars i Stockstugan.

Vi träffas en förmiddag i veckan med start
vecka 36. Tid klockan 9.30 - 11.00.

Kostnad: 25,- kr per barn och termin.

Vid frågor, kontakta:

Ann-Sofi Widmark 413 34 eller

Britt-Marie Ohlsson 400 33, Vuxenskolan 221 62.

Detta är ett samarrangemang mellan Studieförbun-
det Vuxenskolan och Strömma hembygdsförening.

AW.

VÄLKOMMEN TILL PYSSELKVÄLLAR VARJE TISDAG I STOCKSTUGAN, PÅGELBROVÄGEN 1, KLOCKAN 1900. VI MÅLAR KORGAR OCH TRÄFÖREMÅL. TILLVERKAR DIVERSE, SOM SEN SKALL SÄLJAS PÅ JULMARKNAD. ALLT FÖR ATT FÖRENINGEN SKALL FÅ IN PENGAR ATT RUSTA UPP I STOCKSTUGAN.

VÄLKOMMEN TILL DOKUMENTATIONSKVÄLLAR VARJE TISDAG I STOCKSTUGAN, PÅGELBROVÄGEN 1. VI TRÄFFAS KLOCKAN 1900. ENKELT OCH LÄTT ARBETE SOM MÅSTE GÖRAS, FÖR ATT FÖREMÅLEN SKALL FÅ SIN HISTORISKA BAKGRUND.

Kaffe, saft, läsk med lite bröd till brukar vi försöka ordna till träffarna. Vi hoppas verkligen Du tar mod till Dig och kommer ditupp och ser hur vi arbetar. Och hoppas förstås, att Du tycker det är ett trevligt sätt att förena nytta med nöje.

TACK!

MARIANNE SANDORF som förmedlat ett stort antal föremål från STINA GENÉ, Björkvik, Bullandö. De kommer från Kurt Genés fosterhem - Elsa Tydén, Häggvik, Sollentuna. Marianne har även förmedlat ett stort antal saker från Folke Lindhoff, Älvsala.

AXEL WAHLSTRÖM som skänkt flera saker som tillhört hans far som bodde vid Skepparviken. Bland annat en tross från 1:a kriget, då Örsundet var avspärrat.

GUNNAR LÖVGREN som skänkt en ordförandeklubba till föreningen. Den har tillhört gamla SSU-partiet. De höll sina möten i gamla Tjappankåken tills Folkets hus byggdes. Tjappan stod öde då. Gunnar tror det var 1922-1924. Viktor Hagerman, Fågelbro snidade klubban.

GÖSTA LITZÉN och LISA STJERNBERG har skänkt protokollbok från "Templet 1701 Morgongryningen" som hade lokaler vid Brevik 1912. Denna loge var föregångare till nuvarande IOGT. Gösta och Lisa är barn till rättare Henning Litzén, Brevik. Han var sekreterare i logen. De har också skänkt 2 ritningar på Godtemplar-lokalen från 1904. Ritningsförslag till ombyggnad "af Strömma kvarn" original + blåkopia, år 1904.

SVEN och BIRGIT RASK, Strömma som skänkt ett kylskåp.

OCH ETT STORT TACK TILL ALLA SOM SKÄNKT KONTANTA PENGAR. DET KÄNNS SKÖNT FÖR OSS ATT HA DET STÖD. TACK.

JULMARKNAD!

SÖNDAG

2

DECEMBER

klockan 1100-1500

VÄLKOMMEN!

Som vanligt håller vi till i Stockstugan.

DAGENS TOMTE - som Alf Martinsson ser den.

En grå liten gubbe
i luva med tofs
äntrar sin stubbe
i kulörta shorts.

"Diffad stil"
är dagens lösen
med ett smil
han betraktar tösen.

Kramoa tomtetjacket
i minimal bikini
sitter med nagellacket.
Tänk er detta - de'ni!

Matglada tomtemor
fixar krubbet - gissa!
Inte alls vad ni tror,
- det blir pizza!!.

BRÖLLOPSDAGARNA .

1	År = Pappersbröllop
2	" = Bomsullsbröllop
3	" = Läderbröllop
4	" = Keramikbröllop el. Blonsterbröllop
5	" = Träbröllop
6	" = Sockerbröllop
7	" = Yllebröllop el. Ullbröllop
8	" = Bronsbröllop
9	" = Pilbröllop
10	" = Tennbröllop
11	" = Stålbröllop
12	" = Silkesbröllop
12,5	" = Kopparbröllop
13	" = Spetsbröllop eller Knypplbröllop
14	" = Elfenbensbröllop
15	" = Kristallbröllop
20	" = Porslinsbröllop
25	" = Silverbröllop
30	" = Pärlbröllop
35	" = Korallbröllop
37,5	" = Elektronbröllop
40	" = Rubinbröllop
45	" = Safirbröllop
50	" = Guldbröllop
55	" = Smaragdbröllop
60	" = Diamantbröllop
65	" = Krondiamantbröllop
70	" = Järnbröllop
75	" = Atombröllop

Kan du flera eller andra namn på bröllopsdagar?
 Många av de här namnen känner jag igen från
 det jag var barn, men många är nya för mig.
 Men nu vet vi vad vi firar när vi firar bröllops-
 dag. Förhoppningsvis kanske man kan få en liten
 juvel också?

Gudrun

MALMA KVARN.

Malma kvarn, en flerhundra-åring, nu borta, men namnet lever kvar.

Kvarn fanns på Malmö 1539 enligt Mats Burell. Om den låg på samma plats då som den sista kvarnen låg, låter jag vara osagt. Ingen karta, mig veterligt, finns från den tiden, som kan berätta om det. Den äldsta kartan vi har över Malmö är från början av 1700-talet. Då låg kvarnen där. Den har nämnts varje århundrade sen dess. 1719 blev den som så mycket annat, nedbränd av ryssarna, när de härjade, brände ner och plundrade den svenska ostkusten. Samma år inköpte och återuppbyggde ägaren till Fågelbro, Daniel Niklas von Höpken, Malmö och Malmö kvarn. Vid slutet av 1700-talet anlade Svante Didrik Silfverberg, den dåvarande ägaren, även sågkvarn där. Detta enligt Axel Quists bok "En bok om Värmdö skeppslag".

Genom att intervjua äldre Strömsabor har jag försökt mig på att mana fram en bild av hur kvarnen såg ut och hur den fungerade.

Den som först väckte min nyfikenhet var Axel Walström, som berättade att den hade haft 3 par stenar och att han ofta var där som ung. Efter att fått reda på det, bad jag att få återkosma en annan dag med papper och penna. Och så här berättade Axel:

Kvarnen fick sitt vatten uppifrån Mölnbäcken, Storsjön genom Stornoret, Mellansjön genom Lillnoret till Kvarnsjön. Skepparviksträsket rann också ut i Kvarnsjön. Ån ovanför kvarnen dämades upp, men vattnet fick inte överstiga en viss nivå, för då blev åkrarna ovanför vattensjuka. Var det för mycket vatten, fick de släppa på

frivatten. Det fanns en särskild lucka för det i botten på kvarnrännan. Det fanns även en fördämning mellan Storsjön och Mellansjön. Någon enstaka gång hände det, att vattentillgången var för liten så de var tvungna göra ett uppehåll i malningen, men det var sällsynt.

Kvarnen låg i en stark sluttning. Den var tre våningar hög. När kunden skulle lämna en säck säd för malning, fick han gå ner några steg för att komma in i kvarnen. Där hakades en grov kätting fast i säcken, som sedan hissades upp två våningar. Kättingen löpte mellan luckor i golvet som öppnades när säcken passerade och sen föll igen av sig själva. Säden hälldes sedan i en stor trattformad matare som gick genom golvet ner till nästa plan. Under den fanns en skakare som skakade fram lite säd i taget ner i ögat på övre stenen. När säden sen blivit malen, matades den automatiskt ner till nedre planet, där säckar hängde som tog emot. Det var alltså samma plan som kunden kommit in i när han levererade säden. När siktades sedan mjölet så man fick förstmjöl och kli. Förstmjölet var gråare och grövre än det finare vetemjölet. Axel kommer inte riktigt ihåg hur sikten arbetade men den drevs med vattenkraft.

Kvarnen hade, som tidigare sagts, tre par stenar. En för råg, en för vete och en för gröpe = malen havre. Varje stenpar drevs sen i sin tur med ett stort vattenhjul. Det fanns alltså tre stycken stora vattenhjul. De var inbyggda i ett hjulhus på baksidan. Den stora vattentrännan som var uppbyggd för överfall, var delad i tre rännor, så mjölnaren kunde styra vattnet till det hjul han ville använda genom att öppna olika luckor. Någon gång hände det att alla tre stenparen var igång. Då dånade det ordentligt och hela kvarnen skakade.

Hur ungefär såg det då ut när man kom in i kvarnen?

Om vi börjar på nedre botten, så såg man den grova stengrunden från insidan. Efter baksidan låg stora timmerbäddar, där de stora kugghjulen, som drev de olika stenparen, vilade. Det bör ha sett ganska imponerande ut.

Jag har försökt rita en principskiss på ett ungefär hur ett sånt hjul bör ha sett ut. Döm mig nu inte för hårt, Du som kan det här. Jag är dålig på att rita. Men jag tror det blir lättare för Dig som inte varit inne i en kvarn, att förstå vad jag menar, när Du kan titta på skissen samtidigt.

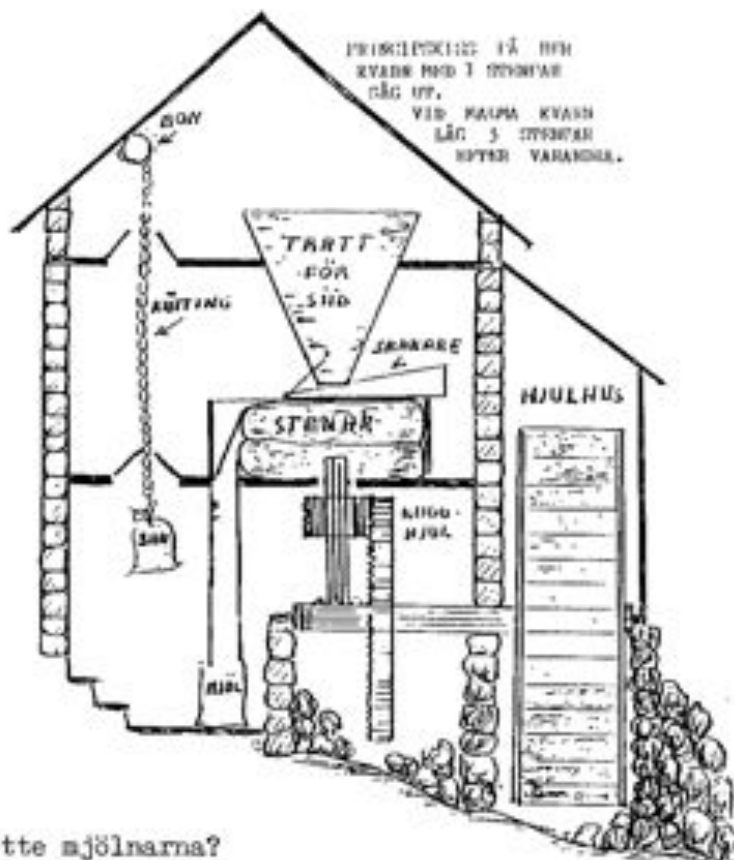
På nästa plan låg de tre stora stenparen. (Några av dem kan Du hitta i Fågelbro trädgård). Det tillhörde mjölnaren att även kunna skärpa stenarna, när de blev slöa. Då ställdes den övre stenen på högkant med hjälp av en kätting som trädde genom ögat. Häfflorna höggs vassa med en kvarnhacka, kil och mejsel.

Över stenparen stack stora matartratten ner från övervåningen. Mellan trattarna och stenarna fanns en skakare, som skakade fram lite säd i taget för malning.

Där fanns också tre dörrar ut till hjulhuset och ett verkstadsrum.

På samma plan fanns även en övernattningskammare, där kunder kunde få övernatta.

Gick man sen ytterligare en trappa upp, såg man de tre stora matartrattarna som säden tömdes i. Och en stor bom, som rullade upp kättingen, vilken säckarna hissades upp med.

Vad hette mjölnarna?

Axel minns mjölnaren Haglund. Han köpte eget hus och skulle flytta till Väddö men dog tyvärr innan.

1913 eller 1914 kom Erik Mogren. Han kom från Lövberga i Boo socken. Hade tre barn - 2 flickor och en pojke. Han var en kort, satt och glad gubbe. Hustrun hette Amalia. De hyrde ibland ut sitt hus till sommargäster, medan de själva flyttade in i kvarnkammaren.

Ca 1925 kom så den sista mjölnaren. Han hette Ivar Karlsson. Han flyttade efter ett par år till Älvsby och blev lagårdskarl hos Bomans. Sen flyttade de till Saltarö och byggde eget hus.

MALMA KVARN ca 1932

Kvarnen stod sen tyst och övergiven ända tills den revs under krisåren, troligen 1944, och såldes som ved.

Flera personer hade dessförinnan bett att få köpa kvarnen för att bevara den. Direktör Bruu och Boris Lamby bl.a. Varför det inte blev så har jag inte fått full klarhet i.

Långväga kunder, både från Stavenis, Nämndö och Ingarö hade då besökt Malma kvarn under somrar och vintrar. Vintertid användes de gamla vintervägarna som gick över vikar och sjöar för att förkorta vägsträckan. Och sommartid kom många besökare sjövägen och lade till nere i viken. Axel minns särskilt Öhman i Mörtö, utanför Nämndö. Han hade stor båt med både segel och åror. I viken fanns bryggor för båtarna. Skjul fanns uppe vid kvarn med två-hjulig kärra att kärra upp säckarna på. Det sägs att förr kom stora segelskutor in i viken med säd för att mala.

Som avslutning ett par historier som ingen kan garantera sanninghalten i.

Den som varit inne i en kvarn har ju sett hur rent och fint allting ser ut. Nu var det så att en mjölnardräng råkade spotta på golvet så att mjölnaren fick se det. Mjölnaren röt till: " Spotta inte på golvet. Spotta i säcken."

Och så var det mjölnaren från den tiden man betalade tull på allt mjöl. Han använde sig av en påls med yviga ärmor, som han körde ner ordentligt i mjölet när han mätte upp. Det fastnade en hel del mjöl i dem, som han sen kunde räkna bort till egen fördel.

Uppgifterna kommer från:

Axel Walström	Strömma,	Sigvard Lönnquist,
Gunnar Lövgren	"	Allan Eriksson,
		Tavastboda.

En del facktermer ur boken "Svenska kvarntermer"
Sammanställt och återberättat av Gudrun Gröndahl

RIKSFÖRBUNDETS ÅRSSTÄMMA 1990.

Värd för årets riksstämman var Västerbottens län. Själva stämman hölls på Dundret, Gällivare, där också de flesta besökarna bodde. De som inte fick plats där, bodde på olika hotell nere i själva samhället.

Flera ärenden och motioner avhandlades förstås. För Stockholms läns del var det ortnamns bevarande och att sockengränser och landskapsgränser markeras på kartor, som var den aktuella frågan. Att landskapsgränserna också markeras efter vägarna, så man vet i vilket landskap man färdas när man är ute och åker. Det administrativa Sverige har börjat ta över lite för mycket av det historiska Sverige på nytryckta kartor. Landskapsnamnen är ju verkliga forminnen. De var självständiga riken förr. Vi är ofta stolta över det landskap vi kommer från. Vi har landskapsblommor, landskapsdjur och stenar. Det är något vi måste slå vakt om.

Vi fick stort gehör för dessa frågor, som visade sig vara aktuella även på många andra orter, där de bestämmande ändrade på ortnamn utan att ordentligt ta reda på varför platsen hette så.

Så var det ju förstås den evigt manglande frågan - Hur mycket vågar vi höja medlemsavgiften? Denna fråga verkar så liten och banal för det rör sig bara om ett par kronor/medlem. Men för en del fattiga hembygdsföreningar utan inkomster som inte vågar höja sina medlemsavgifter, kan det kännas betungande. Men det är ju så här det måste fungera om hembygdsrörelsen skall kunna täcka in och hålla ett vakande öga över hela Sverige. Och att framför allt, kunna få träffa kollegor från andra hembygder och lufta problem och utbyta tankar.

Våra värdar i Västerbottens län, deras kommuner och hembygdsföreningar bjöd verkligen på allt vad som tänkas kunde på denna vecka vi var där uppe. Utfärder till de nakna fjällarna, Kebnekaise. Ner efter hela den grönskande Tornedalen. Typiska maträtter från Lappland, Hembygdsfester. Enorm vattenfall och kraftverk. Allt var så "stort" och imponerande. Ren luft och midnattssol förstås. Önskar bara att tiden varit längre, så man kunnat ta till sig alla rika upplevelser bättre. Det måste nog bli en resa dit igen i ett lugnare tempo.

Gudrun.

STRÖMMA HANDEL.

Undrar Du vad som kommer att hända med Strömma handel?

Bruno Simonsen, som arrenderar Värmdö golfklubbs restaurang, har köpt fastigheten med Strömma handel på.

Han har lämnat in planer till Värmdö kommun, med önskemål att få rusta upp hela området och bilda Strömma torg.

Han vill bygga om och bygga till det lilla huset för restaurang med uteservering. Totalrenovera affären och där driva sommarbutik 6 månader/år till en början. Senare även kunna sektionera butiken, så att "Näröppet", d.v.s., en mindre affärsdel ska finnas resten av året.

STOCKHOLMS LÄNS HEMBYGDSFÖRBUND och
RIKSFÖRBUNDET FÖR HEMBYGDSVÅRD ---

Vad är det för något?

När Du anslutit Dig som medlem i Din förening är Du inte bara medlem där utan i hela hembygdsrörelsen. Det innebär att Du med några kronor stödjer hembygdsverksamheten i Stockholms län, i hela landet och rent av i hela Norden. Det finns alltså anledning att berätta lite om hur hembygdsarbetet drivs på dessa olika plan och vad Du som enskild medlem kan ha för nytta av Stockholms läns hembygdsförbund, Riksförbundet för hembygdsvård och Nordiska förbundet för hembygdsarbete.

Stockholms läns hembygdsförbund.

Hembygdsförbundet är en service- och samarbetsorganisation för 113 medlemsföreningar i Stockholms län. Ca 45.000 personer är anslutna till rörelsen i vårt län vilket gör oss till det näst största hembygdsförbundet i landet.

Vi arbetar med en styrelse som är vald ur föreningar i olika delar av länet, med arbetsgrupper i olika ämnen och ett litet kansli på 1,5 tjänst. Vi har ett landstingsbidrag på 500.000 kr vartill kommer intäkter från medlemsavgifter, bokförsäljning, programverksamhet m.m. Ett stort tillskott som inte syns i budgeten är också det ideella arbete som utförs av styrelse och arbetsgrupper. Detta kan i pengar uppskattas till lika mycket som landstingsbidraget. Vår verksamhet är uppdelad på fyra sektorer varav de två sistnämnda kan vara till direkt nytta och glädje för Dig.

Konsulentverksamhet.

Undertecknad är anställd som hembygdskonsulent vilket innebär att jag ställer upp med råd och dåd till medlemsföreningarna. Det kan gälla allt från skatteregler till byggnadsvård. Givetvis kan jag

inte allt själv men jag vet vart jag skall hitta kunskap. Vi ger också praktisk hjälp med katalogisering av föremål och arkivalier i medlemsföreningarnas samlingar, något som vi kan göra genom speciella projektbidrag från landstingets kulturrådet. Jag åker ofta och gärna ut till medlemsföreningarna och diskuterar verksamheten och ger råd.

Miljövård.

.....
 Hembygdsrörelsen blir mer och mer en miljöorganisation samtidigt som vi har allt det traditionella arbetet kvar också. Förbundet stödjer hembygdsföreningarna när de vill ha hjälp i något miljö- eller planläggnings. Dessutom försöker vi bevaka länsstämmande frågor t.ex. Regionplan 90 och den omfattande planeringen av nya golfbanor i länet. Detta arbete bedrivs i första hand av vår arbetsgrupp för natur- och miljöfrågor.

Tidskrift och böcker.

.....
 Förbundet ger ut en kvartalstidning kallad Ledungentidskrift för kultur och miljö i Stockholms län. Den får medlemsföreningarna i 10 exemplar. Som enskild medlem kan Du prenumerera på den för 75 kr/år. (postgiro 15 59 19-4). Tidningen innehåller populärt skrivna artiklar om hembygdsvård, arkeologi, miljö- och naturvård och mycket annat.

Utom Ledungen ger vi ut böcker när vi lyckas skrapa ihop pengar till tryckningen. Ett tiotal böcker finns nu att köpa från förbundet. Du kan skaffa en katalog över böcker som ges ut av hembygdsrörelsen i länet genom att kontakta förbundet.

Programverksamhet.

.....
 Ett tjugotal program i form av kurser, konferenser, studiebesök och utflykter erbjuds alla medlemmar varje år. Ett översiktligt program för dessa får Du som bilaga till Ledungen och Du kan sedan rekvirera mer utförliga program för de aktiviteter Du är intresserad av.

Ovanstående är det konkreta utbud Du har nytta av men genom Din medlemsavgift stödjer Du också arbetet i rörelsen i sin helhet - det handlar alltså om solidaritet och gemenskap omkring en idé.

Riksförbundet för Hembygdsvård.

Det som sagts om länsförbundet gäller också riksförbundet men den organisationen arbetar givetvis med rikstäckande frågor. Även riksförbundet ger ut en tidning som heter Bygd och Natur och som kommer ut 5 gånger per år. RfH, som riksförbundet förkortas, ger också ut en temabunden årsbok samt studiematerial m.m. I en bokhandel på kansliet kan Du köpa hembygds-litteratur till rabatterat pris och Du kan även delta i kurser, konferenser och hembygdsgårdar i RfHs regi. Du kan vara direktansluten stödjande medlem för 115,- kr/år och då får Du Bygd och Natur, årsboken och kursprogram.

Riksförbundet drivs med statliga anslag och medlemsavgifter och har ett kansli på 10 personer, vilket är lite för en riksorganisation.

Nordiska förbundet för Hembygdsarbete.

Om resurserna är små för läns- och riksförbund så är de minimala för den nordiska samarbetsorganisationen. Där har man inga anställda och inget kansli utan verksamheten sköts helt ideellt. NfHs verksamhet är framförallt konferenser på olika teman samt nordiska arkeologiläger.

Så här får Du kontakt med hembygdsrörelsens centralorganisationer:

Stockholms läns hembygdslänsförbund, Box 301 93,
104 25 Stockholm. Telefon 08 - 618 88 80.

Riksförbundet för Hembygdsvård, Box 301 93,
104 25 Stockholm. Telefon 08 - 618 03 95

Besöksadress till Riksförbundet och hembygdsförbundet
är Warfvinges väg 30, Stockholm.

Nordiska förbundet för Hembygdsarbete,
c/o Rune Engström, Eklångsvägen 10,
121 65 Johanneshov. Telefon 08 - 81 85 44.

Kjell Nilsson

Arbetsdag på Kanaltomten.

Söndagen den 19 aug. samlades ett gäng på Kanal-
tomten, för att göra iordning inför höstens
"STRÖMMA HIT OCH LEX".

Vi hade skickat ut lappar till alla småbarnsföräld-
rar och dagmamor i Strömma och det resulterade i
att 15 vuxna och 19 barn kom.

I regn och sol jobbade och slet alla som var äldre
än ett år. Barnen bar stenar och kvistar. De vuxna
spikade en stor, fin sandlåda, knackade ner den
vingliga grunden, tills bara 6 rader betongblock
återstod och grävde och kärade bort hela ask-,
kvist- och sophögen efter majbrasan.

När solen sken som bäst, tog vi fikapaus och efter
3½ timmars jobb, kände vi oss mycket nöjda med
resultatet. Ett stort tack till alla som var med!

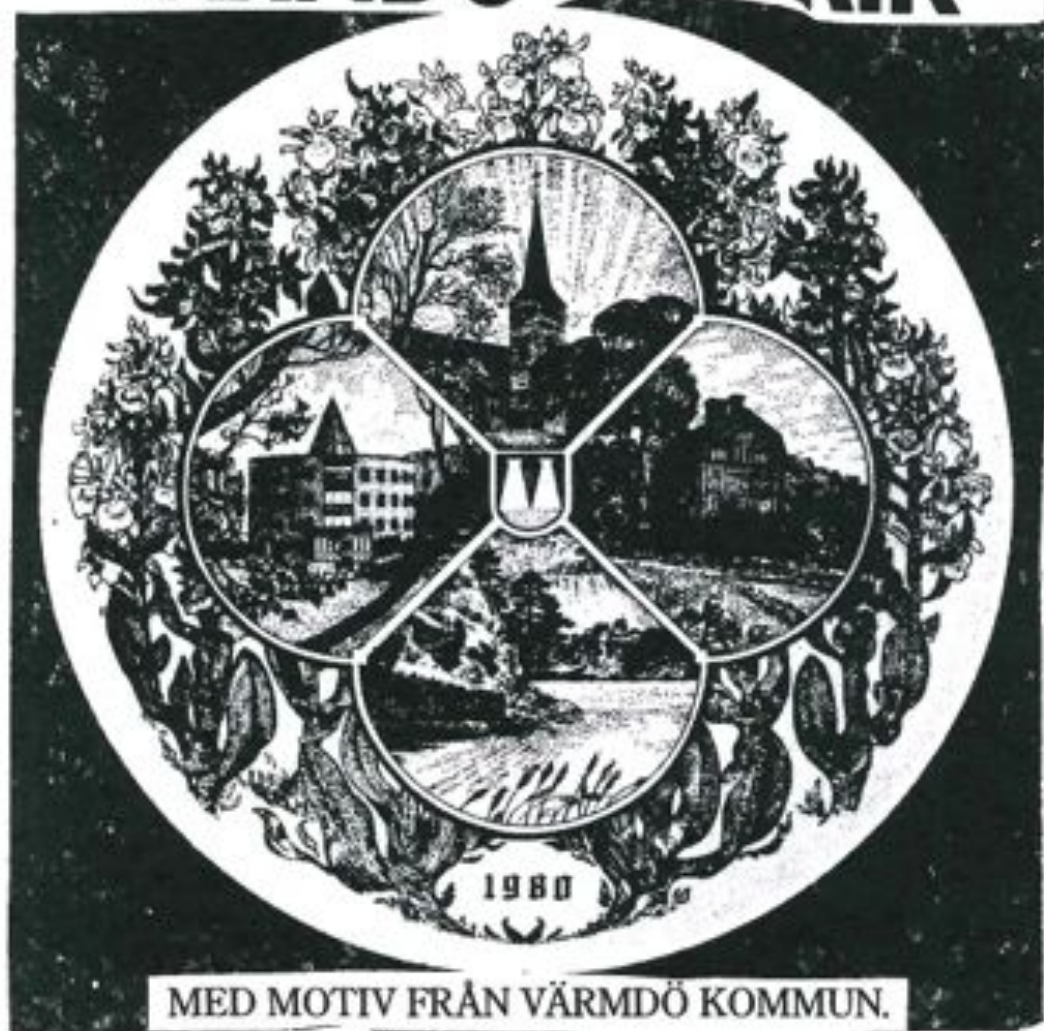
Ann-Sofi W. och Britt-Marie O.

EFTERLYSES!

Är det någon som har gamla leksaker som inte
längre används, så tar vi gärna emot dem till
vår barnverksamhet "Strömma hit och lek".
Ring Ann-Sofi W. telefon 413 34.

AW.

VÄRMDÖ TALLRIK

Innanför en bärd av Adam och Eva, finner Du Värmdö Kyrka, invigd 1907. Bleket, nu tyvärr nedbrunnet, Runda huset, invigt 1954 och ett motiv från Farstaviken.

En trevlig present eller julklapp som Du kan beställa på telefon 400 80. Priset är endast 60:- kr.